

PERSPEKTIVNI PLAN GOSPODARSKEGA RAZVOJA V L. 1957-1961

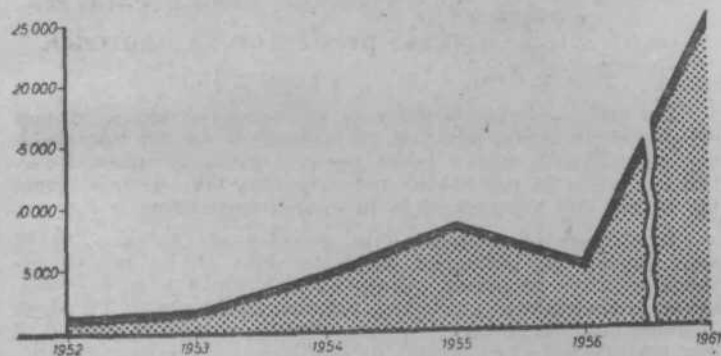
V tej številki nadaljujemo objavljanje gradiva iz perspektivnega plana gospodarskega razvoja od l. 1957 do 1961 in prinašamo članke o gradbeništvu ter graditvi. Prav tako nadaljujemo članek »Kako beremo pokazatelje«.

GRADITEV IN GRADBENIŠTVO V PERSPEKTIVNEM PLANU

Perspektivni plan računa z naslednjim porastom investicij, v zvezi s tem pa tudi gradbenih del (v milijardah):

	1956	1961	% porasta
Skupne investicije	620	870	40
Vrednost gradbenih del	214	338	67

Vrednost in obseg gradbenih del naraščata torej hitreje kakor investicije. To je rezultat politike, da povečujemo nego-

Vrednost gradbenih del (v milijardah)

spodarske investicije hitreje kakor gospodarske. Delež gradbenih del v negospodarskih investicijah je namreč večji, delež opreme pa manjši kakor pri gospodarskih investicijah.

Plan računa z naslednjimi spremembami v vrednosti gradbenih del (v milijardah dinarjev):

	1956	1961	% porasta
Kapitalna graditev	130	197	52
Družbeni standard	84	161	91

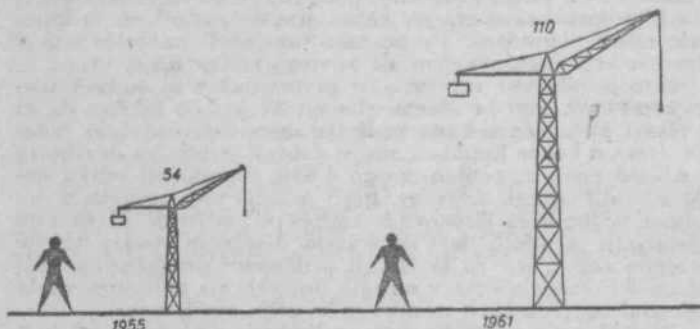
Gradbena dela se bodo torej povečala tudi v kapitalni (gospodarski) graditvi, še bolj občutno pa v graditvi objektov družbenega standarda.

Da bomo uresničili tako povečanje investicij in gradbenih del, moramo za to veliko delo usposobiti gradbeništvu in druge gospodarske veje, od katerih je odvisna graditev, kakor so industrija gradbenega materiala, gradbena obrt, projektivne organizacije itd.

Mehanizacija gradbeništvu

Največjo oviro za obvladanje teh nalog pomenita zaostalost in nezadostna zmogljivost gradbeništvu. S takim gradbeništvom — čeprav je tudi doslej napredovalo — ne moremo opraviti obsega gradbenih del, s katerim računamo, razen tega pa bi bila ta dela za družbeno skupnost zelo draga.

Vse to terjaja, da povečamo gradbene zmogljivosti in da zmanjšujemo obrtne, nesodobne organizacije graditve, predvsem pa, da uvajamo in smotrno izkoriščamo stroje.

Na tisoč delavcev je v letu 1955 odpadlo 54 gradbenih strojev, v letu 1961 pa računamo, da jih bo odpadlo 110

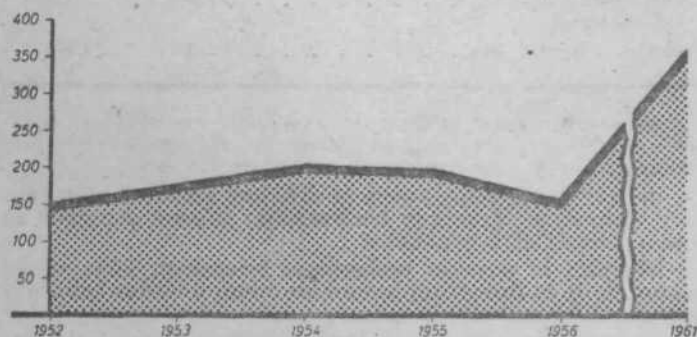
Ob neki priložnosti smo objavili strokovno oceno o tem, kaj dosežemo z uvedbo mehanizacije. Sedaj ponovno prinašamo iz te ocene nekatere številčne podatke za več gradbenih strojev:

	Nadomesti ljudi	Poceni delo
Bager z žlico 1 kub. m	156	2,5-krat
Traktor s 4 jezi	224	3,2-krat
Zerjav »Wolf«	140	8 krat
Dvigalo za dviganje 1 m visoko	41	3,4-krat

Tako samo ti štirje stroji napravijo v eni uri dela toliko, kolikor 70 ljudi ves delovni dan in tako večkratno pocenijo graditev in povečajo zmogljivost gradbeništvu oziroma pospešijo delo in ga same po sebi prevajajo na sodobnejšo tehnično osnovo ter mu vsiljujejo sodobnejšo delovno organizacijo.

Plan računa, da bo gradbeništvu mehanizacijo podvojilo: v letu 1955 je imelo na 1000 gradbenih delavcev povprečno 54 strojev, v letu 1961 pa jih bo imelo 110.

Osnovni pogoji za to mehanizacijo so zagotovljeni. To so denarna sredstva za investiranje v stroje in proizvodnja samih strojev.

Proizvodnja gradbenih strojev in naprav (v tonah)

Kar se tiče sredstev, določa plan, da bodo investicije v gradbeništvo še enkrat večje: od osmih milijard (brez obratnih sredstev) v letu 1955 se bodo dvignile na 15,5 milijarde v letu 1961. Ta sredstva so določena predvsem prav za nakup strojev in druge opreme (naj takoj pripomnimo, da bomo velika sredstva za napredek graditve vložili tudi posredno, to je v industrije, ki dajejo gradbene materiale in prvine, v gradbeno obrt in v šolanje kadrov).

S proizvodnjo gradbenih strojev in naprav prav tako računamo. Lani smo jih izdelali že nad 5000 ton (v primerjavi s 108 tonami v letu 1959). Približno 40 tovarn v naši državi danes že izdeluje skoraj 200 vrst raznih strojev in naprav za gradbeništvo, med temi tudi bagerje, buldozerje, vse vrste dvigal, žerjave »Wolf«, drobilne in mešalne stroje, silosne naprave, železne gradbene odre, elevatorje, transporterje, sita, vibratorje itd. Računamo, da bomo to proizvodnjo do leta 1961 popetorili od 5000 na 25.000 ton, tako da je ta skupina izdelkov na enem izmed prvih mest pri pričakovanem porastu proizvodnje.

Ostaja le še, da bo gradbeništvo te možnosti izkoristilo in realiziralo. Lahko pričakujemo, da bodo v tem pogledu težave največje, toda tudi te bomo obvladali.

Znano je, da se je usmeritev k mehanizaciji in razbremenitvi graditve od pretirane uporabe nekvalificirane delovne sile počasi uveljavljala — pa še sedaj se uveljavlja bolj počasi, kakor bi se morala — v samih gradbenih podjetjih, tako da je celo nekaj časa bilo dovolj tako strojev kakor sredstev, stroji pa so kljub temu ostali neprodani. Tu pa tam smo imeli opravka tudi z odporom in z dokazovanjem, da se stroji ne izplačajo.

Zato je bilo več vzrokov. Na prvem mestu bi omenili razmerje med plačami in cenami strojev, ki je bilo takšno, da se je včasih s stališča samega podjetja zares bolj izplačalo zaposliti delavce kakor kupovati stroje, čeprav je bilo za družbo in za gospodarstvo nasprotno mnogo dražje zaposlovati veliko število nekvalificiranih delavcev. Imeli pa smo tudi opravka z navadami vodilnih in strokovnih kadrov v podjetjih, ki so radi organizirali in vodili delo po starem. Uvajanje strojev jim je pomenilo napor, ker so se morali prilagoditi drugačnemu, bolj sodobnemu vodenju dela, v mnogih primerih pa tudi nujnost, da tudi sami napredujejo s tehniko in se učijo novih stvari.

Položaj se je sedaj že spremenil, spreminjal pa se bo tudi v prihodnje. Razmerje med cenami strojev in plačami se čedalje bolj spreminja v korist plač, vodilni kadri pa postopno osvajajo in uporabljajo mehanizacijo ter nove metode graditve.

Industrija gradbenega materiala

Obsežne naloge gradbeništva terjajo ne samo povečanje in modernizacijo njegovih zmogljivosti, temveč tudi mnogo večjo proizvodnjo vseh materialov, ki jih uporabljamo pri graditvi: od opeke in cementa do lesa in železa. Da bi to dosegli, je potrebno, kakor navaja dokumentacija, ki je priložena predlogu plana:

PROIZVODNJA IZDELKOV ZA GRADBENIŠTVO

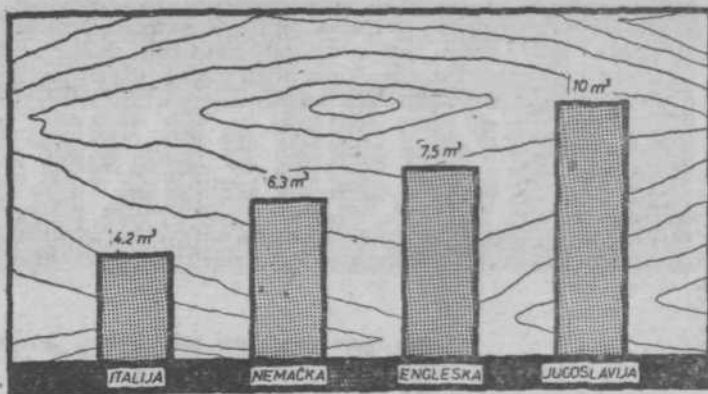
Proizvod	Merska enota	Proizvedeno	
		1. 1956	1. 1961
Cement	tis. ton	1.555	2.400
Opeka	mil. kosov	813	1.600
Strešna opeka	mil. kosov	186	249
Prefabrikati	tis. ton	160	520
Rezani les	tis. m ³	1.832	1.935
Lesne plošče	tis. ton	14	65
Elektroinstalacijski material	ton	780	1.400
Stroji in naprave	ton	5.121	25.500

rekonstruirati in modernizirati sedanje zmogljivosti industrije gradbenega materiala in industrije nekovin, povečati proizvodnjo, uvesti nove izdelke in izboljšati kakovost;

postaviti nove zmogljivosti za deficitne gradbene materiale, za prefabricirane prvine in konstrukcije, za nove materiale na osnovi industrijskih odpadkov;

izboljšati in povečati proizvodnjo betonskega jekla visoke kakovosti, da bi dosegli pri betonskem železu navadne kakovosti približno 50% prihranka;

povečati proizvodnjo in asortima lesne industrije, elektroindustrije, kovinskopredelovalne, kemične in papirne industrije, kakor tudi črne metalurgije.

Za eno stanovanje porabijo v Italiji 4,2, v Nemčiji 6,3, v Angliji 7,5, v Jugoslaviji pa porabimo 10 m³ lesa

Za te namene bomo odvedli skoraj 40 milijard dinarjev. Naj navedemo, kako bomo — po pričakovanjih — povečali v letu 1961 v primerjavi z letom 1956 proizvodnjo nekaterih industrijskih vej, katerih materiali so važni za gradbeništvo:

- metalurgije za 62%,
- industrije cementa za 55%,
- opekarske industrije za 97%,
- industrije apna za 81%,
- in industrije mavca za 138%.

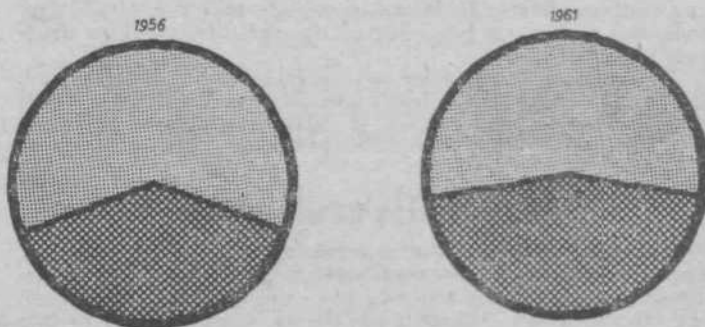
Le pri rezanem lesu računamo z zmanjšanjem proizvodnje za 5%. Les namreč ni samo eden izmed najdeficitnejših materialov, ki jih gradbeništvo uporablja, njegovo uporablanje resno omejujejo tudi sami naravni pogoji v vseh gospodarskih vejah, ker sečnja ne sme presegati prirastka. Zato mora tudi gradbeništvo s tem materialom varčevati. Pogoje za tako varčevanje imamo, ker smo se doslej posluževali lesa prav razkošno. Za eno stanovanje smo porabili 10 m³, medtem ko porabijo

- v Angliji 7,5 m³,
- v Nemčiji 6,3 m³,
- in v Italiji 4,2 m³.

Les lahko ponekod popolnoma nadomestimo, kot na primer pri gradbenih odrih, ponekod ga lahko bolj varčno uporabljamo, na nekaterih mestih lahko namesto mehkega uporabljamo trdi les, lahko pa izkoristimo tudi odpadke, tako da izdelujemo več raznih vrst umetnih plošč in drugih materialov.

Izboljšanje in modernizacija graditve sta sploh v veliki meri odvisna od industrije. Najdoslednejša oblika industrializacije graditve in premagovanja obrtnih prv in njej je vsakakor proizvodnja montažnih in polmontažnih zgradb. Po planu računamo, da bo industrijska proizvodnja stanovanj dosegla v letu 1961 250.000 m² stanovanjske površine. Prav tako računamo z večjo proizvodnjo raznih prefabrikatov (od 160.000 ton v letu 1956 na 320.000 ton v letu 1961), konstrukcij in prv in za vgrajevanje.

Vzporedno s tem bo nujno, da izvedemo tipizacijo graditve in standardizacijo proizvodnje, to je, da določimo, katere osnovne tipe zgradb bomo zidali in kakšne velikosti in druge tehnične lastnosti bodo imele prvine za vgrajevanje. Le tako bomo lahko organizirali tako graditev, ker da bi mogli gradbene prvine serijsko proizvajati v industriji, morajo biti njihove velikosti in

Porast deleža družbenega standarda v skupnem obsegu gradbenih del

druge najvažnejše lastnosti v naprej določene, projektant in izvajalec del pa morata biti v naprej zavezana, da bosta gradila tako zgradbo, v katero bo mogoče te prvine vgraditi.

Gradbena obrt

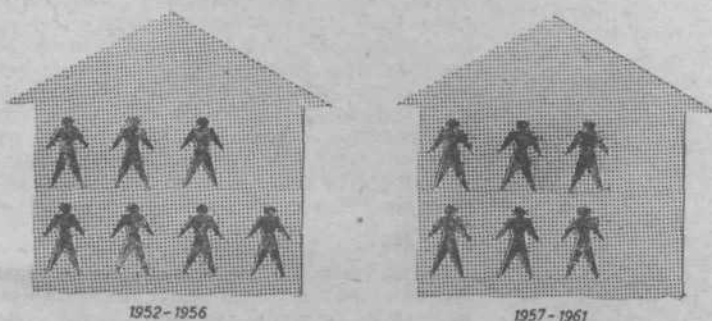
Po sedanjem stanju ni niti gradbena obrt dorasla zahtevam, ki jih bo postavil mnogo večji obseg gradbenih del, posebno pa, ker bo mnogo bolj zaposlena tudi z vzdrževanjem sedanjih stanovanjskih hiš, saj težimo za tem, da bomo tudi njihovem vzdrževanju posvečali mnogo več pozornosti. Zato bi po zamislih plana prišlo tudi tu do določenih sprememb. Po eni strani bi z industrializacijo graditve, o kateri smo že govorili, »prihranili obrtne usluge, ker bi posamezne dele zgradb, s katerimi je povezanega mnogo obrtnega dela, in tudi cele zgradbe dobivali že izdelane. Tako bi nekoliko ublažili deficitnost obrtnih zmogljivosti.

Po drugi strani bi v nekem smislu tudi gradbeno obrt »industrializirali«, to je, opremili bi jo s stroji in drugo opremo. To bi pomenilo tudi povečanje njene zmogljivosti. Za pospeševanje gradbene obrti je določenih približno 5 milijard dinarjev, predvsem za nakup mehanizacije, v prvi vrsti v deficitnih strokah, kakor so vodovod, kanalizacija, centralna kurjava, terasarska, fasaderska, kamnoseška, parketerska in nekatera druga dela.

Gradnja stanovanj in ekonomičnost

V perspektivnem planu računamo z naslednjimi povprečnimi letnimi investicijami v stanovanjsko komunalne objekte (v milijardah):

v minulem razdobju 52 milijard,
v prihodnjem planskem razdobju 74 milijard.

V letih od 1952 do 1956 je prišlo povprečno 7 na novo zaposlenih delavcev in uslužbencev na 2 na novo zgrajeni stanovanji. V prihodnjem razdobju pričakujemo na enak nov stanovanjski prostor 6 na novo zaposlenih. To pomeni določeno izboljšanje, ki pa še vedno ni zadostno. Lahko pa bomo dosegli še večjo graditev, kar bo v največji meri odvisno od velikosti in ekonomičnosti investicij ljudskih odborov in podjetij

Ce upoštevamo še določeno zasebno oziroma združno iniciativo, računamo, da bomo v prihodnjih 5 letih zgradili še približno 200.000 stanovanj. To število je še vedno majhno in ne more zadovoljiti niti sedanjih potreb, posebno pa ne potreb povečanja števila delavcev in uslužbencev. Računamo, da bomo v tem razdobju imeli povprečno vsako leto:

približno 40.000 novih stanovanj,
približno 120.000 novih delavcev in uslužbencev.

Na vsake tri nove delavce ali uslužbence bi torej odpadlo samo eno stanovanje. Če upoštevamo, da bodo mnogi izmed njih že imeli zagotovljena stanovanja, posebno v manjših krajih in na vasi, ter da je v eni družini pogosto več zaposlenih oseb, je še vedno očitno, da ne bomo mogli zadovoljiti vseh novih potreb po stanovanjih.

Kljub temu pa so možnosti, da se bodo tudi s temi sredstvi, ki jih bomo imeli, položaj popravil. To bi predvsem dosegli z graditvijo bolj skromnih in bolj ekonomičnih stanovanj. Po svojem udobju, uporabljenih materialih, posebno pa po izdatkih za dela, ki imajo samo dekorativno in estetsko vrednost, pomenijo stanovanja, ki jih gradimo pri nas, luksuz ne samo v primerjavi z našimi možnostmi, temveč tudi z možnostmi mnogih bolj razvitih držav. Čim bolj odločno bomo osvajali spoznanje, da stanovanjska graditev ne služi za »reprezentanco« in olepševanje, temveč za zadovoljitev nujnih potreb delovnega človeka, toliko z večjim uspehom bomo reševali stanovanjsko vprašanje.

Tipizacija in standardizacija, o katerih smo govorili, bo v tem pogledu veliko prispevala, ker bo tako investitorja kakor projektanta silila k skromnejšim, bolj ekonomičnim in praktičnejšim rešitvam. Kljub temu bo ta stvar še naprej pretežno odvisna od organov in organizacij, ki bodo gradile stanovanja, tako da nosijo delavski sveti in upravni odbori ter ljudski odbori veliko odgovornost za rešitev stanovanjskega vprašanja.

Prav tako imamo stvarne možnosti — kar bo vsekakor odvisno tako od modernizacije kakor mehanizacije graditve kot pogoja za povečanje zmogljivosti — da v stanovanjsko graditev vložimo več, kakor računamo. Na dejansko vsoto investicij bodo vplivali predvsem delovna storilnost in realizacija dohodka v gospodarskih organizacijah ter obseg lastnih sredstev in kreditov, za katere se bodo podjetja in komune odločile, da jih bodo odvedle za gradnjo stanovanj.

Razgibanje zasebne in združne gradbene pobude bo še naprej ostalo skrb vseh odgovornih činiteljev. V tej smeri bo postopno vplivalo tudi zviševanje osebnih dohodkov delavcev in uslužbencev, v bolj oddaljeni perspektivi pa tudi približevanje stanovanjskih najemnin gospodarski opravičeni višini, to je k gospodarskim stanovanjskim najemninam.

Smotrna razdelitev in uporaba stanovanjskega prostora bo prav tako prispevala k ublažitvi pomanjkanja stanovanj. Znano je, da imamo še vedno primere, ko stanovanj ne dobijo tisti, ki bi jim jih bilo treba dati. Tako so na primer v nekaterih hišah, ki so jih zgradila podjetja, uslužbenci dobili več stanovanj na račun delavcev z enakimi ali višjimi kvalifikacijami in tudi z večjo potrebo po stanovanju. Upravni organi so včasih preprečevali tako nepravilno delitev stanovanj, bili pa so tudi primeri, da jim niso nasprotovali.

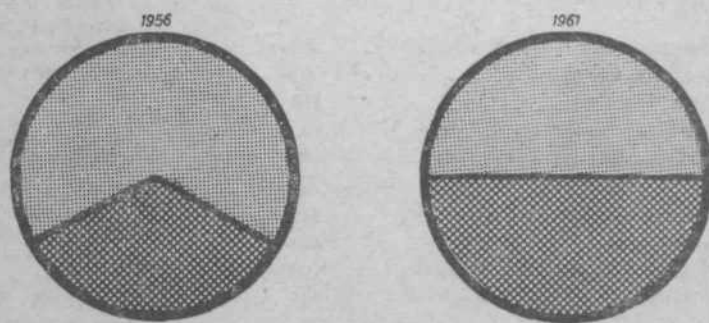
Dolžnost odgovornih organov ostaja, da še naprej izpolnjujejo način uporabe sredstev za kreditiranje stanovanjske graditve in da s temi sredstvi čim bolj spodbujajo racionalno in ekonomično graditev ter združno oziroma zasebno iniciativo.

Industrializacija gradbeništvu in kadri

Na temelju povečanja obsega del, posebno v stanovanjski graditvi, kakor tudi z upoštevanjem porasta delovne storilnosti (približno za 8%), ki ga pričakujemo, računamo, da bo v gradbeništvu leta 1961 zaposlenih približno 250.000 ljudi, medtem ko jih je bilo leta 1956 zaposlenih 200.000. Industrializacija graditve, uvajanje nove mehanizacije in bolj sodobnih metod graditve terjajo, da se spremeni ne samo število, temveč tudi kakovost delovne sile. Tehnika in naprednejša graditev zahtevata kvalificirane delavce in tako računamo s tem, da se bo delež kvalificiranega osebja v gradbeništvu povečal od tretjine (v letu 1956) na polovico (v letu 1961).

K temu smotru naj največ prispeva izobraževanje delavcev v posebnih tečajih in šolanje gradbenih poslovođij, ki jih posebno primanjkuje.

V tem razdobju bo potrebnih še približno 2000 gradbenih inženirjev in 6500 tehnikov. Na hitrejši dotok diplomiranih inženirjev in tehnikov lahko veliko vpliva revizija učnih programov in nadaljnje približevanje študija praksi.

Od skupnega števila v gradbeništvu zaposlenih je bila v l. 1956 tretjina kvalificiranih delavcev in uslužbencev, v l. 1961 pa računamo, da se bo število kvalificiranih dvignilo na polovico

KAKO BEREMO POKAZATELJE

V tem članku bomo nekoliko podrobneje pojasnili bistvo indeksov cen. Ustavili se bomo samo pri treh najpomembnejših skupinah indeksov cen. To so indeksi cen proizvajalcev, indeksi cen na drobno in indeksi življenjskih stroškov. Vsak izmed njih ima drugačne osnove, drug način izračunavanja in drugačen pomen za ugotavljanje dogajanj v gospodarstvu. Važno je pri tem, da se seznanimo z množstvom raznih indeksov, da bi znali brati tisti indeks, ki najbolj odseva gibanja, katera želimo ugotoviti.

Statistične podatke o cenah in indeksih cen objavljajo redno uradne statistične publikacije. »Indeksi, mesečni pregled gospodarske statistike Zveznega zavoda za statistiko, mesečniki republiških zavodov, posebni bilten o cenah, ki izhaja vsake tri mesece, letopisi itd. Najvažnejše podatke s področja cen in indeksov cen objavlja »Naša skupnost v vsaki drugi ali tretji številki, objavljajo pa jih tudi gospodarski časopisi in dnevniki.

Indeksi cen proizvajalcev odsevajo splošne težnje gibanja cen, po katerih so proizvajalci (podjetja, kmetovalci) prodali svoje izdelke.

V naših uradnih statistikah ni skupnega enotnega pokazatelja vseh cen proizvajalcev, temveč imamo le dva indeksa večjih skupin: indeks cen proizvajalcev industrijskih izdelkov in ustrezní indeks za kmetijske pridelke. Prvi nastaja na temelju podatkov velikega števila podjetij o prodanih količinah in cenah posameznih natančno določenih izdelkov, drugi pa na temelju podatkov o odkupljenih količinah in cenah v odkupnem omrežju za kmetijske pridelke. Skupnega indeksa v naših razmerah ne moremo izračunavati zato, ker količine kmetijskih pridelkov iz leta v leto zelo nihajo.

Indeks cen proizvajalcev industrijskih izdelkov objavljamo v raznih skupinah: kot skupni indeks, po namenu kot indeks cen delovnih sredstev, materiala za reprodukcijo in potrošnega blaga, pa najprej po proizvodnih vejah in po skupinah izdelkov (volnene tkanine, bombažne tkanine obutev itd.). Za cene pridelovalcev kmetijskih pridelkov objavljamo skupni indeks cen, indekse po vejah (poljedelstvo, živinoreja itd.) in po skupinah pridelkov (žito, vrtnine itd.).

Kako važno je spoznavanje gibanja manjših skupin, vidimo iz naslednjega pregleda indeksa cen proizvajalcev za oktober letošnjega leta:

industrijski izdelki skupno	99
delovna sredstva	95
črna metalurgija	106
barvasta metalurgija	105
elektroindustrija	85
ali za kmetijske pridelke (september):	
skupni indeks	112
hrana	105
živinska krma	95
poljski pridelki, skupno	113

Ti indeksi kažejo, da se splošne cene industrijskih izdelkov ne spreminjajo, da pa so v posameznostih vendar precej velike razlike; da so se cene kmetijskih pridelkov dvignile, da pa je ta porast precej različen pri posameznih pridelkih. Za

resnejše spoznavanje problema potemtakem ni dovolj samo branje splošnih indeksov, temveč je treba pogledati tudi gibanje manjših skupin in narobe.

Izračunavanje indeksov cen na drobno, to je cen, po katerih kupuje blago potrošnik, je mnogo bolj zapleteno kakor za cene proizvajalcev. Tega blaga (in uslug) je zelo veliko, prodajajo ga nenehno, in to v več deset tisoč trgovinah na drobno in na deset tisoč prodajnih mizah prostega trga. Tu se statistika zateka k še ožjemu izboru, zapisuje cene s posebnimi »snemanji« cen v več desetinah mest, v določenih prodajalnah ali na trgu, ob določenem času — za standardno blago, to je za blago, ki ga prodajo v največjih količinah. Tako dobljene cene v statističnih zavodih ponderirajo (množijo) s koeficienti, ki pomenijo količine, in tako izračunajo indekse. Razen splošnega indeksa cen na drobno objavljajo tudi indekse cen na drobno industrijskih ali kmetijskih proizvodov (skupno in po skupinah proizvodov).

Gibanje cen na drobno je pri nas zelo živo in so razlike v cenah precej velike. Razumljivo je, da so državljanji za spremembe in razlike v cenah zelo občutljivi in pogosto dvomijo v indekse, ki je precej »top«. Indeksi namreč odsevajo samo splošne težnje in tako je vpliv posameznih sprememb na splošno gibanje indeksa sorazmerno majhen. Se celo več, nasprotujoča si gibanja se pogosto medsebojno izravnavajo. Naj navedemo primer: če je znašal indeks (oktober 1957) za cene žita in izdelkov 94, indeks za cene mesa pa 114, se razlike v skupnem indeksu gibanja cen kmetijskih pridelkov med seboj skoraj izravnavajo. Podobno je z razlikami v cenah v posameznih središčih. Podražitev v nekem potrošniškem središču ne vpliva mnogo na povprečno ceno v državi, zato pa ne tudi na indeks. Tako se pojavlja nezaupanje v indeks, ker ima potrošnik pred očmi samo cene izdelkov, ki jih troši, in to ne tistih cen, ki se ne spreminjajo ali ki se postopno znižujejo, temveč cene, ki naraščajo in jim zato pripisuje večji pomen. Zato je treba zaradi psihologije potrošnikov indekse cen na drobno (enako velja za indekse življenjskih stroškov) postaviti na pravo mesto in brati v njih samo tisto, kar kažejo, ne pa tudi gibanj, ki v njih ne morejo priti dovolj do izraza.

Indeksi cen so gospodarski pokazatelji, kažejo samo smeri splošnih gibanj, zato pa ne odsevajo dovolj niti razlike med različnimi potrošniškimi centri, niti gibanja cen posameznega blaga. Zato ne moremo v nekem potrošniškem središču karakterizirati položaj na tržišču samo z indeksi cen v državi ali v ljudski republiki. Položaj nekega lokalnega tržišča lahko karakterizirajo samo cene na tem tržišču v primerjavi s cenami na drugih tržiščih. V te namene je indeks brez moči. Svojo nepobitno moč ohranja v drugačnem pomenu — namreč, da je mogoče posamezna gibanja, posamezne pojave primerjati s celoto. Indeksi cen na drobno postanejo torej pomembni pokazatelji šele v kombinaciji s primerjavami posameznih cen v raznih časih in v raznih središčih. Tako se materialni o cenah tudi objavljajo v omenjenih publikacijah in v vsem tisku.

Indeks življenjskih stroškov je samo posebna oblika indeksa cen na drobno. Dejansko pomeni indeks cen čistega bla-

ga in uslug, ki jih troši družina v svojem gospodinjstvu. Zato velja vse, kar smo prej povedali za druge oblike indeksov cen, v bistvu tudi za ta indeks, ki se razlikuje samo po svojem nastanku, skupinah in namenu.

Kot osnova za nastanek indeksa življenjskih stroškov služi na eni strani statistika cen (povprečne cene posameznih predmetov potrošnje, živil in uslug), po drugi strani pa lista (spisek) teh predmetov in uslug, ki je bila s količinami potrošnje sestavljena na osnovi ankete o družinskih proračunih. Indeks izračunavamo posebej za delavsko, posebej pa za uslužbensko družino, in to skupni indeks, indekse po času potrošnje in po namenu potrošnje (hrana, obleka, obutev, stanovanje itd.).

Splošni indeks življenjskih stroškov se razlikuje od splošnega indeksa cen na drobno po vsebini predvsem po tem, ker obsega izključno predmete potrošnje in uslug, ki služijo življenju družine, medtem ko vsebujejo cene na drobno tudi predmete potrošnje, ki služijo reprodukciji (gradbeni material, delovno orodje, živinska krma itd.).

Glede na določene lastnosti je indeks življenjskih stroškov slab in nepopoln. Po eni strani ne vsebuje stroškov prometa (kaj bi tu pomenilo jugoslovansko povprečje?) ali stroškov dopustovanja in podobno, na drugi strani pa mora za vsak mesec odsevati določena gibanja, ki za posamezno družino in gospodinjstvo ne pomenijo vsakomesečnega nakupa (kurivo, preproge, zavese, štedilniki itd.). Zato moramo poudariti, da je tudi ta indeks izključno gospodarski pokazatelj splošne težnje v gibanjih. Indeksi po času potrošnje kažejo, da se variacije (kolebanja, odmiki) pojavljajo v indeksu mesečne potrošnje (hrana, stanovajska najemnina, razsvetljava itd.), medtem ko imata indeks cen letne potrošnje (kurivo, nekatere tekstilije, obutev itd.) kakor tudi indeks večletne potrošnje (pohištvo, zimski plašči itd.) mnogo večjo stalnost. Tako je na primer indeks cen večletne potrošnje že od leta 1955 nenehno iz meseca v mesec enak 100. Po drugi strani v mesečni potrošnji najbolj kolebajo indeksi hrane, medtem ko cene uslug nenehno naraščajo.

Pogosto mislimo, da indeks življenjskih stroškov, to je indeks cen predmetov in uslug življenjske potrošnje, odmerjene za življenjske potrebe družine, pomeni pokazatelj gibanja življenjskega standarda. Tako gledanje je napačno. Indeks življenjskih stroškov je pokazatelj kupne moči denarja na področju potreb za življenje družine. V tem svojstvu je pomožni pokazatelj življenjskega standarda, če ga primerjamo z indeksom nominalne plače (denarnega zneska plače), dobimo enega izmed najvažnejših pokazateljev standarda, indeks realne plače. Gibanje realne plače pomeni namreč preračunavanje nominalne plače (prejetega denarja) v njeno dejansko, stvarno kupno moč. Zato izračunavamo indeks realne plače kakor smo že nekoč pripomnili, kot ulomek indeksa nominalne plače z indeksom življenjskih stroškov. V avgustu letos je znašal indeks realne plače delavcev v primerjavi s povprečjem v letu 1956 114, ker je indeks nominalne plače znašal 113, indeks življenjskih stroškov pa 99 ($113 : 99 = 114$).

(Nadaljevanje sledi)